

Norsk Oversetterforenings innspill til ny nasjonal digitaliseringsstrategi

Om Norsk Oversetterforening

Norsk Oversetterforening (NO) ble stiftet 1. november 1948 og har om lag 340 medlemmer som til sammen oversetter fra rundt 50 språk. Foreningen har til formål å samle norske skjønnlitterære oversettere, arbeide for å høyne kvaliteten på norske oversettelser, ivareta kunstnergruppens faglige og økonomiske fellesinteresser, og så langt som mulig også bistå enkeltmedlemmer og andre skjønnlitterære oversettere. NO arbeider også for å høyne oversetterfagets status og synliggjøre oversetteren som opphaver, samt for å fremme forståelsen for den samfunnsmessige betydningen av språkkompetanse.

Opphavsrett er en menneskerett

Utviklingen av generativ kunstig intelligens (KI) vekker håp og bekymringer på mange nivåer, og det er naturlig at en stor del av samfunnsdiskusjonen er viet tunge, eksistensielle temaer som personvern, rettssikkerhet og trusler mot demokrati og ytringsfrihet. Opphavsretten kan virke som en lettvekt i denne sammenhengen, men har sin plass i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, nærmere bestemt i art. 27.2.

Enhver har rett til beskyttelse av de åndelige og materielle interesser som er et resultat av ethvert vitenskapelig, litterært eller kunstnerisk verk som han har skapt.

Det er derfor avgjørende at også opphavsretten vies plass i en ny digitaliseringsstrategi.

ART (authorization, remuneration, transparency) må respekteres

KI må utvikles i tråd med de grunnleggende opphavsrettslige prinsippene tillatelse (authorization), rimelig vederlag (remuneration) og transparens.

- All bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale i opplæring av KI må skje gjennom avtaler der opphaverne *på forhånd* kan reservere seg mot at deres verk blir brukt.
- Det må betales rimelig vederlag for bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale i KI-opplæring.
- Det må dokumenteres hvilke verk som er brukt i KI-opplæring. Denne informasjonen må være åpen og tilgjengelig.

Det må innføres internasjonale systemer for merking

For at det opphavsrettslige skal ivaretas, må det opprettes effektive internasjonale systemer for merking av verk som legges ut på internett. Dette er nødvendig, både for at opphaverne skal kunne *reservere seg* mot KI-opplæring og for å kunne tilrettelegge for *kollektiv lisensiering*. En slik merking krever ressurser og penger, og dette kan ikke overlates til rettighetshaverne og deres organisasjoner alene. Norske myndigheter må aktivt ta del i allerede pågående internasjonale initiativer og investere i at slike systemer kommer raskt på plass.

Norsk Oversetterforening

Åndsverkloven og tilgrensende lovverk må gjennomgås

Det må foretas en grundig lovgjennomgang av åndsverkloven og tilgrensende lovverk for å styrke opphavernes stilling. Forslaget til gjennomføringen av DSM-direktivet er etter vårt skjønn ikke nok. Norsk Oversetterforening mener tvert imot at direktivets art. 3 og 4, som omhandler tekst- og datautvinning, svekker opphavernes posisjon og ikke er vurdert opp mot tretrinnssteden som følger av Bern-konvensjonens art. 9 (2).

Vi må snakke sammen!

Det må inviteres til dialog og informasjonsutveksling med kunstnerorganisasjonene og legges til rette for å utrede hvilke konsekvenser KI har for de forskjellige delene av kunstfeltet.

Ønsker man en nasjonal satsing på en generativ norsk språkmodell som inkluderer opphavsrettslig beskyttet materiale, må det opprettes dialog med opphaverne eller organisasjonene som organiserer opphavere. Dersom formålet med en slik modell er språk- og kulturpolitisk, bør opphaverne kompenseres kollektivt etter mønster av bibliotekvederlaget.

Hilde Lyng

Foreningsleder
Norsk Oversetterforening